

Ur *Mullvaden* 13/73

Kenth-Åke Andersson

Peron ligger för döden. Vad händer efter ...

.. Den stora illusionen?

För några veckor sedan drabbades Argentinas president Peron av en hjärtattack och hans liv kunde endast räddas tack vare en intensiv behandling. Men mänskligt sett kan den 78-årige rävnen inte ha långt kvar. Den kan nu vara dags att sammanfatta hans politiska insats och värdera den märkliga rörelse som han skapat, *peronismen*. Det är också dags att rikta blicken framåt, att ställa frågan om Argentinas framtid efter Peron, att försöka förutse vad som kan inträffa under den närmaste tiden.

Namnet Argentina är härlett ur det (latinska ordet för silver (argens)). Det anger litet av de förväntningar som spanjorerna hade när de omvandlade detta område till en koloni. Det skedde på 1500-talet. Imperiet varade i nära 300 år. I början av 1800-talet föll det samman och de olika sydamerikanska provinserna blev självständiga stater. Argentina fick sin självständighet 1816 och blev i ytareal det näst största landet (efter Brasilien) i Latinamerika.

Efter självständigheten inriktades Argentinas ekonomi mot ett nytt mål. De stora slättema i landet (pampas) lämpade sig utmärkt för jordbruksprodukter, särskilt för boskapsuppfödning. Detta blev basen för en kraftig ekonomisk expansion i Argentina. Kapitalismens utveckling i världsmåttstock krävde en internationell arbetsfördelning. Argentina blev ett av de tydligaste exemplen på hur ett helt land omvandlades till en »monokultur», inriktad på en eller några få näringar för export till andra länder. Argentina blev »världens kornbod». Den försåg de utvecklade kapitalistiska länderna med korn, vete kött. Hela den inhemska ekonomin kom att kretsa kring dessa få varor. Så länge Europas befolkning ökade kraftigt (vilket var fallet under industrialiseringen) fanns det också en stark efterfrågan på dessa varor. Det gjorde att Argentina ytligt sett fick en stark ekonomi. I slutet av 1800-talet räknades landet t o m in bland världens åtta rikaste nationer.

Men i själva verket vilade hela ekonomin på en svag och osäker grund. Man utvecklade aldrig några nya ekonomiska sektorer. Det kapital som flöt in i landet genom exporten av jordbruksprodukter hamnade i händerna på ett litet skikt jordägare och utländska intressen. Kapitalet gick ut igen lika fort som det kom in och användes aldrig till landets långsiktiga utveckling. Den industri som växte fram var så gott som helt knuten till jordbruksexporten (köttpackningsindustrier, fryshus, konserver etc).

Från sekelskiftet vände strömmen. Landets betydelse som kornbod minskade genom rationaliseringen av det europeiska och amerikanska jordbruket. Argentina fick svårigheter att avsätta sina produkter på världsmarknaden. Jordbruket och boskapsuppfödningen stagnerade. Endast i samband med speciella omständigheter kunde landet sälja sina produkter och få ut en vinst från försäljningen. Det är sålunda ingen tillfällighet att högkonjunkturerna i Argentina varit knutna till de två världskrigen.

När de imperialistiska staternas produktionsapparat avstannar eller förstörs genom krig, då först får Argentina nya möjligheter att avsätta sina produkter.

Det har blivit ett land som lever på nåder, nära fastknutet till hela den kapitalistiska världsmarknaden.

Argentina är ett gott exempel på kapitalismens anarki. Medan majoriteten av världens befolkning svälter, kan man i ett land som Argentina inte få avsättning för sina produkter. Man tvingas hålla igen sin produktion och t o m förstöra jordbruks- och köttvarorna i svåra

tider för att världspriset inte skall falla. Produktionen sker inte för att tillfredsställa ett behov utan för att vinna ut en profit. Och de fattiga på vår jord har ingen köpkraft. Må de hellre svälta än nagga våra profiter i kanten. Det är kapitalisternas moral, det är kapitalismens anarki.

Kapitalismens vansinniga konsekvenser kan man studera ännu bättre inom Argentina. I detta land fyllt av vajande vetefält och stinna biffkor svälter också befolkningens majoritet. Konsumtionen av kalorier och proteiner är låg och har konsekvent *sjunkit* under de senaste 20 åren.

Klasskrafterna i Argentina

Detta är ingen tillfällighet. »Grymhet finns det ej i detta, blott aritmetik.» De produktionsförhållanden som skapats i landet hämmade utvecklingen. Produktivkrafternas expansion hölls igen genom de konservativa klassförhållandena. Låt oss studera dessa närmare.

– de enorma jordegendomar ägdes av några få jordägare, *oligarkien*. De halvfeodala förhållanden som tidigare rått på plantagerna ändrades snabbt i takt med exporten av jordbruksprodukterna. Lantarbetare och gauchos fick göra grovjobbet, medan kapitalet flöt in i jordägarnas fickor. I förbund med de senare stod också det utländska kapitalet som etablerade sig som mellanhand i exporten (köpmän, handelshus) och som helt kontrollerade den lilla industri som behövdes. Deras ekonomiska intressen kan inte skiljas från varandra. Deras klassintressen sammantvinnades redan från början.

– det växte aldrig fram någon egentlig *industribourgeois*, eftersom det aldrig skapades någon industri. Den kapitalistiska utvecklingen begränsades till jordbruket. Kapitalet överfördes aldrig till industrin – det fördes ut ur landet. De mellanskikt som växte fram (advokater, litteratörer, läkare etc) knöts till den härskande klassen i samhället -oligarkin- och inte till *industribourgeois*. Det gjorde också att stadsbourgeois aldrig kunde få en självständig utveckling, inte kunde driva en kamp mot oligarkin.

– i takt med landets expansion i slutet av 1800-talet kom många nya invandrare till landet. Man beräknar att det under åren 1857 till 1914 invandrade drygt tre miljoner europeer till Argentina, främst från Italien och Spanien. De lockades med löften om jord på de enorma slätterna. Men när de väl kommit över blev de i stället anställda inom jordbruket eller transportsektorn. Men de blev också basen för landets lilla arbetarklass. Några av dem slog sig ned som hantverkare medan andra anställdes i köttpackningsindustrierna i Buenos Aires.

Det var också invandrarna som förde med sig olika proletära ideologier till Argentina. Genom deras förmedling uppstod socialistiska partier och syndikalistiska förbund.

Det var också dessa invandrare som tog initiativet till fackföreningsrörelsen i landet. Denna arbetarrörelse förblev dock svag, inte bara på grund av arbetarklassens marginella betydelse i landet. Den försvagades också av att invandrarna inte smält in i landet. Många av dem kunde inte ens språket; de hade svårt att anpassa sig och de föredrog att leva i små etniska kollektiv framför att ta del i landets politiska liv. Arbetarklassen splittrades och försvagades genom sin sammansättning –en företeelse som ofta uppträder i invandrarländer, där etniska och kulturella skillnader består och där tron på möjligheten att »jobba sig upp» ännu finns kvar.

Först en ny generation av arbetare födda i landet kunde bryta de isolationistiska tendenserna och i stället dra nytta av den styrka som också ligger i invandrar-samhällena (större internationellt perspektiv etc).

Den argentinska samhällsstrukturen förändras

Det var under 1930-talet som det argentinska samhället började förändras. Under 20-talet hade exporten stadigt gått ner efter de goda åren under första världskriget. Men när 30-talskrisen drabbade USA och Västeuropa stängdes den traditionella marknaden. Detta kunde ha lett till en ekonomisk kris. Men så blev inte fallet. Genom att hela det kapitalistiska samhället befann sig i kris kunde den inhemska oligarkin och de utländska kapitalägarna inte överföra sitt kapital till andra länder. I stället började man investera det i Argentina, där det nu fanns utrymme för en inhemsk industri eftersom importen av billiga konsumtionsvaror också frusit in. Under åren 1937-45 expanderade landets inhemska industri kraftigt. De arbetslösa lantarbetarna drogs in i städerna och blev en arbetskraftsreserv. Arbetarklassens antal fördubblades under dessa år.

Men denna strukturella förändring innebar *inte* någon förändring av produktionsförhållandena i landet. Den inhemska industrin ägdes av oligarkin och imperialisterna. Den lämnade inget utrymme för någon inhemsk industribourgeois. Men arbetarklassens expansion innebar en förändring inom arbetarrörelsen. Fackföreningarna försvann när det fanns en enorm reservarmé av arbetslösa som var villiga att gå under avtalen. De politiska partierna sopades bort. Själva fackföreningsrörelsens uppbyggnad (yrkesföreningar) kom i motsättning till de strukturella förändringarna. Den kraftigt växande arbetarklassen blev politiskt och fackligt försvagad. Klassen atomiserades.

Peronismen

Detta förklarar peronismens uppkomst omkring 1945. Endast under kortare perioder hade Argentina varit en parlamentarisk, borgerlig demokrati. Makten utövades alltsomoftast av olika militärjuntor. I en av dessa blev Peron 1943 arbetsminister.

Peron uppfattade snabbt situationen. Han såg en möjlighet att med statens hjälp skapa nya organisationer inom arbetarklassen och den politiskt förlamade småbourgeoisin. Redan från början gick han energiskt in för att bygga nya fackföreningar i landet. Detta drev honom i motsättning till vissa skikt inom den härskande klassen och den regerande militärjuntan. 1945 kom styrkeprovet. Genom att uppmana arbetarna att gå ut på gatan kunde Peron vinna slaget. Militärjuntan störtades och Peron utropades till landets president.

Därmed började den tioåriga period i Argentinas historia då Peron skulle vara vid makten. Det var en märklig tid. Krigsslutet innebar nya exportmöjligheter för vetet och köttet. Det blev gyllene tider i Argentina. Staten trädde in och reglerade exporten och importen. En del av överskottet överfördes till den inhemska konsumtionen. Massornas krav på bröd tillfredsställdes. Fackföreningarna fick statligt stöd. Olika sociala stödåtgärder infördes – kortare arbetsdag, pension, bättre skolor, sjukpenning. Det var saker som arbetarna tidigare bara vågat drömma om. I deras ögon blev Peron en trollkarl. Hade han inte brutit oligarkins makt och givit folket välstånd? Hade han inte höjt levnadsstandarden? Och hade inte hans hustru, Evita Peron, personligen lett kampen för socialförsäkringar? Hon helgonförklarades i massornas ögon.

Men vad de argentinska arbetarna såg var bara den ena sidan av saken. Oligarkins makt bröt han inte. Tvärtom sökte Peron ett samarbete med dem. Han ville skapa en »social pakt» mellan klasserna i samhället. Han hade högtflygande planer. Landet skulle bli fritt från utsugare! Argentina skulle ta initiativet till Latinamerikas förenade stater ! Man skulle skapa ett nytt samhälle som varken var kapitalistiskt eller kommunistiskt! (Det var Peron som 1951 myntade uttrycket »tredje ståndpunkten».) Arbete åt alla! Rättvisa! Rättvisa!

På detta enkla och dunkla program lyckades Peron ena huvudklasserna i Argentina. Han skapade en massrörelse kring sin person. I det värvet var det dunkla programmet inget hinder,

snarast en förutsättning för framgången. Att definiera programmet närmare skulle ha inneburit att »fronten» sprack. Nu stod det var och en fritt att själv tolka vad man menade med »rättvisa» eller med »trygghet».

Programmet höll några år. Men den dag kom då ingen längre frågade efter Argentinas biffkor eller vete, då priserna sjönk och kapitalet uteblev. De gyllene tiderna var över. Från 1950 slog utvecklingen om. Perons ekonomiska politik hade hela tiden varit kortsiktig och planlös. Det utländska kapitalet hade inte exproprierats; några nya industrier hade inte skapats. Den sociala pakten bröts sönder i den ekonomiska krisen. Peron tvingades välja sida. Han valde jord- och industriägarnas sida. Från 1952 införde man en restriktiv lönepolitik. Socialförsäkringarna drogs in och lättnader gavs för både inhemska och utländska kapitalägare. Men trots denna omorientering miste Peron inte arbetarklassens förtroende. Tack vare mytbildningen kring sin person och den apparat han byggt upp bevarades peronismen inom arbetarklassen.

De eftergifter Peron nu gjorde till jord- och industriägarna var dock inte tillräckliga. Han hade tappat greppet över ekonomin. Krisen förvärrades. 1955 störtades han. Militären trädde åter in som en garant för systemets fortbestånd. Peron gick i landsflykt.

Nu följde en period av nära 20 års militärregimer. För att lösa krisen (eller snarare: hålla krisen inom rimliga gränser) tvingades militärerna vända sig till imperialismen än en gång. Det utländska kapitalet flödade in i ett land som nu blivit mer »investeringsvänligt». Det amerikanska kapitalet kom att dominera ekonomin fullständigt. Den inhemska härskande klassen blev än mer en marionett. Industrin rationaliserades liksom jordbruket. Argentina fick en akut arbetslöshet och undersysselsättning i städerna.

Officiellt var peronismen en förbjuden rörelse. Men den var långt ifrån krossad. Fackföreningsrörelsen och partiapparaten var så gott som intakt. Perons inflytande över massorna växte med kvadraten på avståndet till den peronistiska perioden. På Perons tid hade det inte funnits arbetslöshet och fattigdom. Då hade alla ätit sig mätta. Han hade hjälpt de sjuka och svaga, stött arbetarna mot arbetsköparna. Sådan blev mytbildningen kring Peron.

Genom den utdragna ekonomiska krisen och det politiska förtrycket kom den argentinska arbetarklassen att radikaliseras. Fackföreningarna politiserades och antog revolutionära program. Spontana arbetaruppror startade, där generalstrejker och fabriksockupationer blev de viktigaste vapnen för massorna, medan andra revolutionära grupper inledde en väpnad kamp mot militärjuntan.

Utvecklingen gick alltmer mot en politisk kris i landet. Den kom i slutet av 60-talet. I staden Cordoba in träffade 1969 ett folkligt massuppror (el Cordobazo) som kunde krossas först efter flera dagars svåra strider. Liknande arbetaruppror har sedermera inträffat i Rosario, Tucuman och ytterligare en gång i Cordoba. Deras svaghet låg främst i att de inte spreds till Buenos Aires, den allt överväldigande industristaden.

Tendensen blev alltmer att två krafter stod mot varandra: de radikaliserade och militanta arbetarna å ena sidan och en militärjunta och en jordägaroligarki å den andra. Kraftlösheten i regeringens politik gjorde att den mist sitt stöd inom småbourgeoisin och mellanskikten. Därigenom pekade klasskampen mot en allmän konfrontation mellan de två krafterna.

Men samtidigt stod massrörelsen inför en inre motsättning: Samtidigt som arbetarna radikaliserats kraftigt behöll peronismen sitt materiella och ideologiska inflytande över dem. Detta gav den härskande klassen en utväg: Att återkalla Peron till makten för att låta honom lugna ner massorna och få rätsida på den stagnerande ekonomin.

De första kontakterna togs med Peron i slutet av 1972. Förhandlingarna ledde fram till beslut om allmänna val i mars 1973, där peronisterna skulle få ställa upp en presidentkandidat. Deras

kandidat, Campora, vann redan i första omgången med över 50 procent av rösterna – en jordskredsseger som t o m överraskade den härskande klassen. Redan efter några månader avgick Campora, nya val utlystes och i oktober 1973 valdes Peron till ny president.

Vad händer efter Peron?

Så står läget nu. Genom att utnyttja sin auktoritet och sin rörelse till det yttersta har Peron lyckats hålla ihop landet och ge den härskande klassen nytt andrum. Men det har endast kunnat ske på bekostnad av att hans rörelse börjar falla sönder. Motsättningarna i samhället har flyttat in i hans egen rörelse. Ända sen valsegern i mars ligger vänster- och högerperonister i öppen fejd med varandra. Politiska mord hör till ordningen för dagen. Ingen skonas, inte ens högt uppsatta peronister. Bl a har den argentinske LO-ordföranden Josh Rucci mördats.

Men inte bara Perons rörelse faller sönder. Också hans egen auktoritet har ruckats. Peronismen är en borgerlig rörelse. Den har anhängare inom oligarkin, småbourgeoisin och mellanskikten. Men den är samtidigt förankrad inom arbetarklassen och täcker på så sätt över alla samhällsklasserna. Arbetarna uppfattade Peron som en anti-kapitalist. De mobiliserades kring valkampanjen i mars 1973, de entusiasmerades över segern.

Detta »missförstånd» startade en dynamik som påminner starkt om vad som hände vid Folkfrontens seger i Frankrike och Spanien 1936. Arbetarna såg valsegern som ett startskott. Rörelsen svämmade över sina bräddar. Våren 1973 startade en omfattande ockupation av fabrikerna. Arbetarna tog själva över. De peronistiska ledarna tvingades gå ut till arbetarna och uppmana dem att häva ockupationen. De lyckades med det – liksom Blum och Largo Caballero gjort på sin tid – genom sin auktoritet. Men samtidigt tvingades de visa sitt rätta ansikte. De mest militanta arbetarna började bli klara över peronismens karaktär. En process har nu inletts inom arbetarklassen, där alltfler fjärras från peronismen. Perons oförmåga att lösa den permanenta krisen har drivit på denna utveckling. Peron kunde inte trolla. Han kunde inte hålla sina löften.

Därför kan man förutsäga att peronismen kommer att dö med Peron. Rörelsen kan inte längre leva vidare på myter och helgonförklaring. I stället kommer den att multna sönder. Denna process, som redan startat, kommer att drivas på ytterligare när Peron drar sitt sista andetag.

Peronismen är – trots sin närmast fascistiska fraseologi – en borgerligt demokratisk rörelse. Den siktade till att göra landet fritt från utländskt beroende och starta betingelser för en inhemsk kapitalistisk utveckling. Till skillnad från sina kolleger i de underutvecklade länderna – Nasser, Sukarno, Nkrumah etc. – har Peron byggt upp en stark och väl organiserad massrörelse. Trots detta har peronismen inte kunnat uppfylla ens en bråkdel av sina målsättningar? Trots sitt grepp över arbetarklassen, trots sin massbas har den argentinska bourgeoisin inte fått utrymme för en självständig utveckling.

I stället har landet allt mer sjunkit ned i ett beroendeförhållande och är nu mer skuldsatt än någonsin förr. Detta visar än en gång hur omöjligt det är för de länder som är beroende av imperialismen att slå sig fria inom det kapitalistiska systemet. Det finns ingen tredje väg. Antingen socialism – eller imperialistiskt barbari. Den permanenta revolutionens teori bekräftas än en gång av Argentinas historia.

Militärkupp eller »Argentinazo»?

I Argentina råder nu lugnet före stormen. Perons död kommer att bli stridssignalen för de två huvudklasserna att börja en kamp på liv och död. Den bräckliga borgerliga demokratin kommer att krossas. Det finns bara två utvecklingsvägar: Antingen kommer armen att gå in på

den politiska scenen igen och återupprätta diktaturen. Eller också kommer arbetarklassen att gripa makten och börja bygga socialismen.

Hur goda är förutsättningarna för det senare alternativet? Arbetarklassen är militant och mobiliserad. Den har skaffat sig kamperfarenhet under de senaste tio åren och lärt sig nya kampmetoder (fabriksockupationer etc). Men den har också svåra handikapp. Kommer tillräckligt stora delar av arbetarklassen att frigöra sig från peronismen i tid? Kan den skaka av sig dessa populisterna och reformisterna, dessa bourgeoisins lakejer, innan militären åter träder in? Eller kommer klassen att stå splittrad? Kan man beväpna sig i tid? Kan strejkvakterna och de revolutionära gerillagrupperna bli kärnan i en framtida arbetarmilis? Kommer arbetarklassen att skapa sina egna rådsorgan som kan vara kamporgan och gripa makten?

Alla dessa faktorer kommer i sin tur att bero på ytterligare en faktor, själva knutpunkten i den fortsatta utvecklingen: kommer det revolutionära partiet att bildas i tid? Kommer det att ha tillräckligt inflytande för att kunna leda arbetarklassen till seger? De revolutionära grupper som nu finns (PST, PRT-ERP) har hittills endast ett marginellt inflytande. Frågan kommer att avgöras av den taktik och strategi dessa grupper utvecklar.

Under de senaste åren har arbetarklassen i Argentina lidit flera svåra nederlag. I länder som Brasilien och Chile är samtliga klassorganisationer nu krossade, medan arbetarrörelsen i länder som Bolivia och Uruguay ännu inte kunnat återhämta sig från det svåra förtrycket. Så gott som samtliga latinamerikanska länder är i dag militärdiktaturer, där man medvetet går in för att krossa arbetarrörelsen. De närmaste revolutionära möjligheterna finns nu i Argentina. Utgången av kampen där kommer också att påverka utvecklingen på hela kontinenten. Ett nederlag i Argentina vore ett svårt nederlag för arbetarklassen i hela Latinamerika. En seger för socialismen i Argentina skulle innebära en aktivering av arbetarrörelsen över hela kontinenten. En sådan seger skulle inleda en ny period i Latinamerikas historia, en händelse av än mer omvälvande slag än den kubanska revolutionen 1959. Det är detta som står på spel i Argentina under den närmaste tiden.

Kentth-Åke Andersson